

33. Фокин С. П. Туристско-краеведческая деятельность как средство развития познавательной активности подростков : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 "Общая педагогика, история педагогики и образования" / С. П. Фокин. – М., 1994. – 135 с.
34. Цыганков В. Г. Средства и методы нравственного воспитания юных туристов в условиях горных походов : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 "Общая педагогика, история педагогики и образования" / В. Г. Цыганков. – Л., 1983. – 231 с.
35. Чернышкова Л. Г. Активность субъекта социального познания : дис. ... канд. филос. наук : спец. 09.00.01 "Онтология и теория познания" / Л. Г. Чернышкова. – Свердловск, 1981. – 205 с.
36. Широкалова Г. С. Социальная активность : интерпретация понятия и проблемы социологического измерения (теоретико-методологические аспекты) : дис. ... канд. филос. наук : спец. 09.00.01 "Онтология и теория познания" / Г. С. Широкалова. – М., 1984. – 198 с.
37. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання / Б. М. Шиян. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2001. – Ч. 1. – С. 59–68.
38. Яковлев В. Г. Принципы социальной активности в анализе явлений общественной жизни / В. Г. Яковлев, О. В. Яковлев // Принципы материалистической диалектики. – Алма-Ата, 1980. – С. 118–129.

Рецензент: канд. наук з фіз. вих., доц. Ковальчук Л. В.

УДК 37.011.31:796/799
ББК 37.204.2

Андрій Шпільчак, Ігор Випасняк

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ МОДУЛЬНОГО НАВЧАННЯ

У статті розкриті сутнісні аспекти модульного навчання та особливості професійної діяльності вчителів фізичної культури в умовах його реалізації.

Ключові слова: модульне навчання, учитель фізичної культури.

В статье раскрыты существенные аспекты модульного обучения и особенности профессиональной деятельности учителя физической культуры в условиях его реализации.

Ключевые слова: модульное обучение, учитель физической культуры.

The article deals with the problem of the main aspects of module studying of the teachers of Physical Culture in condition of its realization.

Key words: teacher of Physical Culture module studying.

Постановка проблеми та аналіз результатів останніх досліджень. У сучасній незалежній Україні нова соціокультурна ситуація стала вимагати від учителя фізичної культури високого професіоналізму. Це зумовлено об'єктивним чинником, щоб забезпечити стимулювання пріоритетного розвитку національної системи фізичної культури задля гармонійного духовного та фізичного розвитку особистості й суспільства, зміцнення здоров'я людини як найвищої гуманістичної цінності, виховання в різних груп населення відповідних мотивів та поведінкових характеристик активної соціальної орієнтації на здоровий спосіб життя [7; 19].

Саме на реалізацію цих завдань спрямований зміст чинних модульних навчальних програм шкільного курсу "Фізична культура" для учнів середнього (5–9 класи) та старшого (10–11 класи) шкільного віку.

Адже попередні навчальні програми (Комплексна програма фізичного виховання учнів 1–11 класів загальноосвітньої школи. – К.: Рад. школа, 1988; "Основи здоров'я і

фізична культура” для загальноосвітніх навчальних закладів 1–11 кл. (за заг. ред. М.Д.Зубалія, “Початкова школа”, 2001)), а також старі організаційні методи в навчанні й вихованні молоді та система оцінювання не повною мірою досягають реалізації основної мети шкільної фізичної культури [18; 19; 20].

Вищезгадані програми по суті були продовженням у своєму змісті навчального матеріалу радянської системи фізичного виховання.

Ураховуючи недоліки та невідповідність цілей і завдань колишніх програм вимогам часу, Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України підготовлені навчальні програми для учнів середнього й старшого шкільного віку.

Навчальні програми з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів (Фізична культура. 5–9 класи; Фізична культура. 10–11 класи) розроблені відповідно до вимог Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 24 від 14 січня 2004 року.

Сьогодні на допомогу вчителям фізичної культури загальноосвітніх навчальних закладів Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України підготовлені методичні рекомендації щодо викладання фізичної культури в 2010/11 навчальному році. Проте наші спостереження та співбесіди з учителями фізичної культури в процесі курсової підготовки при Івано-Франківському інституті післядипломної педагогічної освіти (ІППО) засвідчують, що сучасний учитель відчуває труднощі в професійній діяльності за новими модульними програмами.

Таким чином, недостатнє науково-методичне забезпечення професійної діяльності фахівців фізичної культури за новими модульними навчальними програмами зумовило вибір теми дослідження, яке лежить у площині теоретичного обґрунтування особливостей професійної діяльності вчителя фізичної культури в умовах модульного навчання.

Мета роботи – розкрити особливості професійної діяльності вчителя фізичної культури в умовах модульного навчання.

Методи та організація дослідження. Для досягнення поставленої мети використовувались теоретичний аналіз, педагогічне спостереження.

Результати дослідження. Ідея модульного навчання виникла в 60-х роках в англomовних країнах і природно впливала з досвіду програмованого навчання. Первинно принцип модульності вимагав не лише поділу навчального матеріалу на частини або блоки для тієї чи іншої категорії учнів (так званий блочно-модульний підхід до структурування змісту). Крім того, орієнтуючись на автономні порції адаптованого до розумових можливостей учнів навчального тексту, він надавав їм змогу самостійно або за допомогою незначної підтримки успішно працювати з пропонованою індивідуальною навчальною програмою. При ньому функції педагога як організатора взаємодії варіювалися від інформаційно-контролюючих до консультативно-координуючих та паритетних впливів [6].

Звідси розуміння суті модульного навчання як пакету адаптованих освітніх програм для індивідуального вивчення курсу, що оптимізують на практиці академічні й особистісні досягнення учня з певним рівнем попередньої підготовки й ментального досвіду. Таке навчання здійснюється за окремими, функціонально автономними вузлами-модулями, відображеними у змісті, організаційних формах і методах. Їх призначення – розв’язання конкретного кола психолого-дидактичних завдань [28].

Зокрема, за П.Юцявичене [32], теорія модульного навчання ґрунтується на специфічних принципах (вичленування із змісту навчання розрізнених елементів, динамічності, дієвості та оперативності знань і їх системи, гнучкості, усвідомленої перспективи, різнобічності методичного консультування, паритетності), які взаємопов’язані із загальнодидактичними й визначають мету, зміст та організаційні технології системно зорієнтованого навчального процесу.

К.Вазіна [5] вважає, що модульне навчання полягає у створенні для учнів розвивального простору, що функціонує за об'єктивними (культурними) нормами, котрі водночас є передумовою саморозвитку людини.

З іншого боку, принцип модульності можна розуміти як самостійне формування чітко спланованої одиниці навчальної діяльності, що дає змогу учневі досягти конкретно визначеної мети.

Очевидно, що термін “модульне навчання” семантично пов'язаний з поняттям “модуль”, однією з найпоширеніших дефініцій якого є “функціональний вузол, цілісний блок інформації”. Тому науковці, досліджуючи можливості реалізації принципу модульності в навчанні, обґрунтовували щонайперше принципи й правила побудови автономних порцій навчального матеріалу. Так, А.Алексюк [1] модульність пов'язує з теоретичними формами знання, вказуючи, що модуль – це “відносно самостійна частина навчального процесу, яка містить насамперед одне або кілька близьких за змістом і фундаментальних за значенням понять, законів, принципів...”.

Загалом серед основних дефініцій принципу модульності в зарубіжній і вітчизняній літературі, на нашу думку, заслуговують наукового аналізу такі: а) модуль як самостійна група ідей (знань), якими оволодівають учні за допомогою дидактично доцільних засобів, що відповідають природі цих ідей; б) модуль – самостійне визначення такої цілісної одиниці навчальної діяльності, яка сприяє досягненню учнем чітко сформульованих цілей і завдань; в) модульність передбачає застосування різних форм і методів навчання, що підпорядковані загальній темі навчального курсу та конкретизуються в категоріях, законах і закономірностях [21].

Отже, ідея модульно-розвивального навчання як експериментальної системи шкільної освіти впроваджується шляхом реалізації шести аспектів (рис. 1).

Рис. 1. Аспекти реалізації ідеї модульного навчання

Підсумовуючи сказане щодо специфіки модульного навчання як дидактичної системи, яка реалізує новий підхід до організації навчального процесу на основі посилення цілеспрямованості, системності, індивідуалізованості й самостійності учнів, вка-

жемо на найзагальніші його ознаки, а саме: а) ієрархію комплексних, інтегративних і локальних навчально-виховних цілей та завдань, способів і засобів їх досягнення; б) переструктурування змісту освіти як сукупності змістовно-інформаційних блоків, у тому числі графічних модулів; в) технологічність навчального процесу, що досягається за допомогою усвідомленої фіксації педагогом процедур навчальної діяльності школярів із змістовими модулями; г) нормативність інноваційного психолого-дидактичного змісту розвивальної взаємодії вчителя й учнів під час модульних занять; д) поєднання побіжного та узагальнюючого контролю навчальних досягнень учня в навчанні із доступними йому формами самоконтролю й рефлексії розвиткового просування.

Природно, що при моделях у модульному навчанні сутнісно переважають такі форми активності та самоактивності й відповідні їм психічні процеси, які характеризують творчу сутність людини, її найвищі горизонти самовдосконалення і духовного розвитку. Зокрема, у психології встановлено, що продуктивні різновиди активності забезпечують збагачення внутрішнього світу особистості образами, узагальненнями, цілями, смислами, здібностями мотивами та інтересами, задачами та внутрішніми проблемними ситуаціями [29].

Проте за традиційної системи освіти важко забезпечити сприятливі для кожного учня умови розвитку продуктивних форм активності. Кращі реалії в цьому плані має модульно-розвивальна система, у якій підтримуються ті психічні стани й процеси, які є основою виникнення й функціонування особистісних новоутворень конструктивно-енергійного характеру. Це стає можливим завдяки соціальному управлінню дидактичними, цільовими, змістовими, навчальними, формальними, процесуальними, технологічними, результативними, тестовими та іншими різновидами модулів, що взаємозалежно функціонують під час перебігу цілісного модульного фізичного виховання, що забезпечують психосоціальне зростання вчителя та учня [7; 27].

Так, понад два десятиліття триває активний пошук модульних систем і технологій освіти, і фізичне виховання в цьому контексті не є винятком.

За цих обставин безпідставно поняття “модуль” тлумачити тільки як технічний термін. Він має міждисциплінарне значення й понятійне, за обсягом і змістом, є повноцінною категорією сучасного наукового пізнання, про що наочно свідчать його визначення через поняття “система”, “коефіцієнт”, “величина”, “вузол”, “одиниця”, “частина”, “цикл”, “сукупність”. Методологічний підхід [30] дає змогу розрізнити принаймні три підходи до дослідження системної організації соціально-культурних (у тому числі освітніх) модулів:

а) структурно-діяльний, за якого модуль визначається як система, що виконує певні функції й водночас зберігає свою цілісність, спроможність виконувати роботу;

б) метасистемний, коли модуль тлумачиться як набір динамічних систем, що взаємозалежно функціонують, розвиваються, саморегулюються;

в) організаційно-рефлексивний, що визначає модуль складним предметом управлінської діяльності (наприклад, робота диспетчера за пультом атомної електростанції або адміністратора школи за модульним розкладом навчальних занять).

Розкриємо більш ґрунтовно сутність поняття різновидів модулів (навчальний, змістовий, цільовий, міні-модуль, результативний, тестовий), що, на нашу думку, дасть можливість усвідомити характерні особливості сучасних модульних програм шкільного курсу “Фізична культура” та особливості діяльності вчителів у новому змістовому полі.

Навчальний модуль – відносно самостійна, цілісна частина реального навчально-виховного, освітнього процесу, яка завдяки єдиному технологічному циклу та інноваційним програмно-методичним засобам поєднує змістовий і формальний, процесуальний і результативний, цільовий і технологічний, організаційний і розвивальний

модулі, що в сукупності оптимізують психосоціальний розвиток учителя й учня в кожний момент міжсуб'єктної взаємодії [5; 9].

Змістовий модуль – науково адаптована, відкрита й взаємозалежна система знань (теорії, закони, поняття), норм (алгоритми, програми, інструкції, технології, методики) і цінностей (ставлення, оцінки, наслідки рефлексії тощо) як довершений фрагмент соціально-культурного досвіду, що зафіксований у науковому проекті, навчальному сценарії й міні-підручнику та набуває процесуально-функціонального втілення в міні-модулі, тобто кількох формальних модулях [28].

Міні-модуль (модуль) – основна форма організації навчання за модульно-розвивальною системою освіти, яка, за А.Фурманом [29], характеризується такими особливостями: 1) єдністю соціально-психологічних функцій, які виконують учителі й учні в неперервній, освітньо зорієнтованій, розвивальній взаємодії; 2) неподільним зв'язком і єдністю змістового модуля й форми-модуля; 3) 30, 25 або 20-хвилинним часовим відрізком організації навчального процесу; 4) єдиною психолого-дидактичною метою, яка визначається етапом модульно-розвивального процесу й зафіксована в науковому проекті навчального модуля; 5) диференціацією навчання на середні (до 35 осіб) або невеликі (до 15 осіб), відносно постійні групи учнів, які спеціально створюються за науковими критеріями (інтелектуальність, соціальність тощо); 6) взаємозалежністю основних пластів соціально-культурного досвіду (наука, культура, фізична й розумова діяльність, світогляд, мистецтво) із розмежуванням знань, норм і цінностей за допомогою проблемно-модульних навчальних програм; 7) набором психомистецьких освітніх технологій, кожна з яких кооперує пошукову діяльність учителя й учнів, робить міні-модуль цілісним, логічно та дидактично завершеним; 8) мікрозростанням психосоціального потенціалу учасників навчального процесу через їхню вмотивовану самоактивність і внутрішню самореалізацію; 9) подвоєнням (здебільшого 1–4 класи), потроєнням (5–9 класи) або системним (10–11 класи) поєднанням міні-модулів, залежно від віку школярів; 10) різноманітністю способів, форм і засобів освітньої діяльності вчителя й учнів, виходячи з принципу їх оптимального взаємодоповнення [17; 27].

Отже, на основі вищесказаного можна зробити висновок про те, що навчальний модуль – центральна ланка модульної системи. Він є цільовою, відкритою й відносно завершеною сукупністю взаємозалежних циклів навчальної, виховної та освітньої розвивальної взаємодії вчителя й учнів, яка реалізує змістовий модуль через форму-модуль і в такий спосіб забезпечує оптимізацію психофізіологічного розвитку особистості, опонуючи традиційним засобам, формам і методам класно-урочної системи. Постійне оперування характеристиками навчального модуля, що розвивається, призводить учасників педагогічного процесу до їх відбору й перегруповання (моделювання ситуацій, осмислення, нормування й под.), які зовнішньо й внутрішньо визначають прогресивний соціальний поступ кожного. Природно, що до дидактичної структури навчального модуля входять полісуб'єктивна активність, пошуково-освітня діяльність. А змінюючись від етапу до етапу, навчальний модуль є тією вузловою ланкою в розвитку творчої суб'єктивності вчителя й учня, яка стимулює та діалектично пов'язує похідні освітні модулі, що також є інструментом управлінської діяльності як учителя, так й учнів.

Цільовий модуль висвітлюється як завершена систематизація психолого-дидактичного змісту цілісного функціонального циклу, навчального модуля, що визначається проблемно-модульною програмою, організаційно реалізується як ієрархія міні-модулів, процесуально втілюється як ланцюг інноваційних освітніх технологій і результативно окреслює розвивальний потенціал навчально-виховного процесу [27].

Процесуальний модуль постає у вигляді конкретного перебігу розвивальної взаємодії вчителя й учнів під час повноцінного функціонування навчального циклу, яка оптимізує психосоціальне зростання їхнього соціально-культурного потенціалу [28].

Результативний модуль передбачає фіксацію приросту психосоціальних та освітніх можливостей учителя та учнів на основних етапах модульно-розвивального процесу, у результаті проходження ними повного функціонального циклу навчального модуля та проблемно-модульної програми в цілому [29].

Тестовий модуль – це сукупність короткочасних навчальних завдань для виявлення темпів приросту показників фізичного зростання, соціального й творчого потенціалу особистості як культурної індивідуальності. Причому в модульно-розвивальній системі головно використовуються прогресивні моделі об'єктивного оцінювання діяльності вчителя й учнів – нормативно-статистична, рейтингова, критеріальна, що ґрунтуються переважно на результатах тестування.

Насамкінець зауважимо, що модульна система фізичного виховання обґрунтовується на трьох рівнях суспільного життя України:

а) теоретичному, як міждисциплінарна теорія, що покликана визначити ідеї й принципи, закони й закономірності, моделі й класифікації, поняття й наукові факти психосоціального оволодіння системою знань (інформаційно-пізнавальна діяльність), набором норм (нормативно-регуляційна діяльність) і низкою цінностей (ціннісно-естетична діяльність), які є важливим інструментом культурної соціалізації особистості;

б) експериментальному, як цілісна психолого-дидактична система, що за визначених соціально-культурних умов домагається поетапної видозміни цілей, змісту, форм, технологій, методів, засобів і результатів діяльності сучасної школи в напрямі гуманізації міжособистісних взаємин;

в) досвідному, як впровадження кількох (переважно найпростіших) нововведень експериментальної системи педагогічними колективами масових шкіл (модульний розклад занять, системна диференціація навчання, соціально-культурна стратегія управління викладанням навчальних курсів тощо).

Аналіз сучасних чинних модульних програм переконливо доводить потребу готовності сучасного вчителя фізичної культури до професійної діяльності в новому організаційно-педагогічному полі.

Сьогодні шкільна фізична культура виступає як предмет, що створює умови для формування в учнів ціннісних орієнтацій щодо культури здоров'я й здорового способу життя, виховання потреби й звички займатися фізичними та спортивними вправами, прагнення досягти оптимального рівня особистого здоров'я, фізичного розвитку, рухових якостей, морально-вольових рис, характеру та психологічної підготовки до ведення активного життя й професійної діяльності.

Аналіз сучасних навчальних програм засвідчує їх інтеграційну структуру, що забезпечує два інваріантні (обов'язкові) модулі: теоретико-методичні знання та загальна фізична підготовка, й варіативні модулі: легка атлетика, гімнастика, плавання, футбол, баскетбол, гандбол, туризм, аеробіка, бадмінтон тощо. Практично кожен вид спортивних вправ може бути представлений у вигляді варіативного модуля.

Змістове наповнення фізичної культури навчальний заклад формує самостійно з варіативних модулів. При цьому обов'язковим є включення засобів теоретичної й загальнофізичної підготовки, які передбачені програмою для даного класу до кожного варіативного модуля. У 5–6 класах учні мають опанувати 5–6 варіативних модулів, у 7–8 класах – 4–5 модулів, у 9 класі – 3–4 модулі, у 10–11 класах – 2–3 модулі. На опанування всіх модулів відводиться приблизно однакова кількість годин. Так, у 5 класі при обраних шести модулях і 105 годинах фізичної культури на рік на один модуль відводиться близько 18 навчальних годин. Однак не виключається можливість збільшення або зменшення кількості годин на вивчення окремих модулів [18; 19]. Кожен варіативний модуль з певних видів спортивних вправ розрахований на п'ять років. Програми

варіативних модулів містять зміст навчального матеріалу, державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів та навчальні нормативи (навчальні програми “Фізична культура. 5–9 класи”, “Фізична культура. 10–11 класи”).

Критеріями відбору варіативних модулів є: наявність матеріально-технічної бази, регіональні спортивні традиції, кадрове забезпечення та бажання учнів. Останнє визначається обов’язковим письмовим опитуванням наприкінці навчального року. Результати опитування додаються до протоколу шкільного методичного об’єднання.

Сьогодні особливого підходу від учителя фізичної культури потребують учні, які за результатами медичного огляду тимчасово віднесені до спеціальної та підготовчої медичних груп. Вони відвідують обов’язкові уроки, але виконують коригувальні вправи та вправи для загального фізичного розвитку, які їм не протипоказані. Таким учням учитель може виставляти поточну оцінку за знання та техніку виконання коригувальних вправ (за сприятливих для учня умов), а наприкінці навчального року ставиться “зараховано”.

Учні, які за станом здоров’я не віднесені до основної медичної групи, відвідують обов’язкові уроки фізичної культури, виконують коригувальні вправи й вправи для загального фізичного розвитку, які їм не протипоказані. Окрім того, для учнів спеціальних медичних груп організовуються два додаткових заняття за програмами “Фізична культура” для спеціальних медичних груп загальноосвітніх навчальних закладів. 1–4 класи (Майер В.І., Дерев’янка В.В., 2006) та “Фізична культура” для спеціальних медичних груп загальноосвітніх навчальних закладів. 5–9 класи (Майер В.І., Дерев’янка В.В., 2009).

Вивчення предмета в 10–11 класах здійснюється на гендерних засадах, тобто окремо для юнаків і дівчат. Поділ класу на групи здійснюється згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002 р. № 128. При наявності можливостей уроки фізичної культури в 5–9 класах також варто проводити для дівчат і хлопців окремо.

Для популяризації освіти з фізичної культури, а також виявлення рівня фізичної підготовки випускників, перевірки знань випускників щодо спортивної-оздоровчої діяльності та вміння використовувати їх для збереження й поліпшення свого здоров’я Міністерство освіти і науки України з 2008/2009 навчального року запровадило державну підсумкову атестацію з фізичної культури в 11 класі за вибором учнів.

Для проходження державної підсумкової атестації з фізичної культури допускаються учні основної медичної групи. Білети для атестації містять одне теоретичне питання та три залікові вправи. Із трьох залікових вправ учні обирають дві для здачі нормативів. Техніку виконання третьої вправи вони демонструють та описують усно [19].

Основною формою організації навчально-виховного процесу з фізичної культури в умовах сучасної школи є урок.

Головними вимогами до сучасного уроку фізичної культури є:

- забезпечення оптимізації навчально-виховного процесу із застосуванням елементів інноваційних методів навчання та здійснення міжпредметних зв’язків;
- забезпечення освітньої, виховної, оздоровчої, розвивальної спрямованості навчального процесу;
- формування в учнів умінь і навичок самостійно займатися фізичними вправами;
- забезпечення диференційованого підходу до організації навчального процесу з урахуванням стану здоров’я, рівня фізичного розвитку, рухової підготовленості та статі учнів, урахування мотивів й інтересів учнів до заняття фізичними вправами;
- використання вчителем різноманітних організаційних форм, засобів, методів і прийомів навчання;
- досягнення оптимальної рухової активності всіх учнів протягом кожного уроку з урахуванням стану здоров’я.

За результатами медичного огляду учні тимчасово поділяються на медичні групи для занять фізичною культурою.

Важливим напрямом формування фізичного здоров'я школярів є можливість відвідування ними в навчальних закладах гуртків і секцій оздоровчо-спортивного спрямування.

Міністерством освіти і науки України з метою більш активного залучення школярів до гуртків і секцій, заохочення педагогічних працівників надіслано лист від 17.03.08 № 1/9-152 "Про впровадження до штатних розписів денних загальноосвітніх навчальних закладів посади керівника секції спортивного спрямування".

Сьогодні з метою підвищення фахового рівня вчителів фізичної культури, виявлення, вивчення та поширення позитивного досвіду інноваційних підходів щодо розвитку фізичних якостей учнів проводяться різноманітні конкурси фахової майстерності.

У практиці роботи вчителя фізичної культури заслуговують на увагу домашні завдання для самостійного виконання фізичних вправ, які учні отримують на уроках фізичної культури. Вони мають бути спрямовані на підвищення рухового режиму під час дозвілля, досягнення рекреаційно-оздоровчого ефекту. У разі відставання в розвитку фізичних якостей учитель (у 8–9 класах разом з учнем) складає індивідуальну програму спортивно-оздоровчих занять, де вказується завдання занять, фізичні вправи, послідовність їх виконання, кількість повторень, інтервали відпочинку, засоби самоконтролю, відмітки про виконання завдання. Самостійні заняття за індивідуальною програмою надають учневі додаткові бонуси при оцінюванні навчальних досягнень [18; 19].

Під час складання розкладу навчальних занять адміністрації школи не рекомендується здвоювати уроки фізичної культури або проводити їх два дні поспіль. Більшість уроків фізичної культури доцільно проводити на відкритому повітрі.

Дещо по-новому сьогодні в школах здійснюється оцінювання навчальних досягнень учнів на уроках фізичної культури. При цьому вчитель фізичної культури повинен урахувати такі показники:

1. Засвоєння техніки виконання фізичної вправи.
2. Виконання навчального нормативу (з урахуванням динаміки особистого результату).
3. Виконання навчальних завдань під час проведення уроку.
4. Засвоєння теоретико-методичних знань.

При цьому оцінка за виконання нормативу не є домінуючою під час здійснення тематичного, семестрового чи річного оцінювання. Для оцінювання розвитку фізичних якостей використовуються навчальні нормативи, які розроблено для кожного року вивчення. Контрольні навчальні нормативи є орієнтовними. Порядок їх проведення визначає вчитель, відповідно до календарно-тематичного планування [18].

Під час складання навчального нормативу за його показником визначають рівень досягнень (початковий, середній, достатній, високий), а потім за технічними показниками виконання рухової дії та за теоретичними знаннями виставляють оцінку в балах. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів із фізичної культури затверджені наказом МОН України від 05.05.08 р. № 371.

Оцінюючи навчальні нормативи з фізичної підготовленості, учитель повинен дотримуватись таких вимог: 1) навчальні нормативи складають учні основної медичної групи, які на той момент не скаржаться на погане самопочуття та стан здоров'я; 2) кожній заліковій вправі передуює спеціальна фізична підготовка (не менше, як на двох заняттях); 3) перед складанням нормативу вчитель проводить розминку, а після – відновлювальні вправи; 4) учні мають можливість перездати норматив на визначеному вчителем занятті; 5) учитель зобов'язаний забезпечити безумовне дотримання правил і виконання вимог щодо безпеки під час здачі нормативів.

Новим у навчальних програмах є те, що вчителі під час оцінювання навчальних досягнень з фізичної культури повинні враховувати: особисті досягнення школярів протягом навчального року; ступінь активності учнів на уроках; залучення учнів до занять фізичною культурою в позаурочний час; участь у спортивних змаганнях усіх рівнів. На основі зазначених показників учителі можуть застосовувати різноманітні системи нарахування “бонусних” балів. Наприклад, якщо учень (учениця) виконав (-ла) залікову вправу на певний рівень, але при цьому його (її) особистий результат виконання цієї вправи покращився, порівняно з попереднім показником, учитель може виставити оцінку на 1–2 бали вищу за ту, яка передбачається навчальними нормативами [19].

У сучасних умовах Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України ставить перед учителями фізичної культури вимогу відносно того, щоб у період з 01.09 до 01.10 кожного навчального року з метою адаптації учнів до навантажень на уроках фізичної культури прийом навчальних нормативів не здійснювався, а заняття повинні мати рекреаційно-оздоровчий характер з помірними навантаженнями.

Отже, теорія модульної системи фізичного виховання ґрунтується на науковому розумінні єдиного навчально-виховного, освітньо-оздоровчого процесу як найпрогресивнішої форми культурної соціалізації особистості. Її суть полягає в здобуванні та оволодінні учнем кращим досвідом тіловиховної роботи нації й людства, який, збагачуючи індивідуальність, дає змогу кожному самореалізуватися в громадському, професійному й особистому житті. Тому нова система – це можливість перейти від школи *Знання*, яка готує інтелектуала, до школи *Культури*, яка виховує духовно багату, фізично здорову особистість, а також істотно підняти розвивальний потенціал сучасної шкільної освіти шляхом оптимізації численних процесів внутрішнього зростання учасників неперервної міжсуб’єктної взаємодії “учитель–учень”.

Висновки.

1. Аналіз наукових джерел переконливо доводить, що модульне навчання – це відносно самостійна, цілісна частина реального навчально-виховного, освітньо-розвивального процесу, яке, завдяки технологічному циклу та інноваційним програмно-методичним засобам, поєднує змістовий, процесуальний та результативний, цільовий і технологічний, організаційний і розвивальний модулі, що в сукупності оптимізують психофізіологічний та соціальний розвиток учителя й учня в кожний момент міжсуб’єктної взаємодії.
2. Сучасні модульні навчальні програми з фізичної культури для учнів 5–9 та 10–11 класів розроблені відповідно до вимог Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти, складається з двох інваріативних (теоретико-методичні знання та загальна фізична підготовка) і декількох варіативних модулів.
3. Особливості професійної діяльності вчителя фізичної культури полягають у тому, що змістове наповнення предмета “Фізична культура” він формує самостійно з варіативних модулів, при цьому обов’язковим є включення засобів теоретичної та загальнофізичної підготовки, передбачених програмою для певного класу до кожного варіативного модуля. Також учитель обов’язково повинен враховувати інтереси учнів, можливості матеріально-спортивної бази, традиції школи та регіону, у якому вона знаходиться.

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої школи : курс лекцій : модульне навчання / А. М. Алексюк. – К. : ІСДО, 1993. – 220 с.
2. Ареф’єв В. Г. Методика викладання фізичної культури в школі / В. Г. Ареф’єв. – К. : ІСДО, 1995. – 136 с.
3. Бібік Н. М. Проблеми професійного вдосконалення вчителя / Н. М. Бібік // Післядипломна освіта в Україні. – 2002. – № 1. – С. 2–6.
4. Воробей Г. В. Здійснення міжпредметних зв’язків при викладанні біології і фізичної культури з питань гігієнічного виховання / Г. В. Воробей, Т. Г. Новицька. – Івано-Франківськ, 1990.

5. Вазина К. Я. Саморазвитие личности и модульное обучение / К. Я. Вазина. – Н. Новгород, 1992. – 122 с.
6. Гончаренко С. І. Методика як наука / С. І. Гончаренко // Шлях освіти. – 2000. – № 1. – С. 2–6.
7. Гуменюк О. Є. Модульно-розвивальне навчання : соціально-психологічний аспект / О. Є. Гуменюк ; за ред. А. В. Фурмана. – К. : Школяр, 1998. – 112 с.
8. Жерносек І. П. Удосконалення науково-методичної роботи в сучасних загальноосвітніх школах, ліцейх і гімназіях / І. П. Жерносек. – К., 2001.
9. Закон України “Про вищу освіту”.
10. Закон України “Про загальну середню освіту”.
11. Закон України “Про освіту”.
12. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність як мистецька дія / І. А. Зязюн // Рідна школа. – 1995. – № 7–8. – С. 39–41.
13. Коновальчук І. С. Психодіагностика в роботі керівника школи / І. С. Коновальчук. – Івано-Франківськ : ІППО, 1996. – 70 с.
14. Концепція розвитку післядипломної освіти в Україні: Рішення колегії Міністерства освіти і науки України від 11.04.2002 р., протокол №3/5-4.
15. Крисюк С. В. Післядипломна освіта педагогічних кадрів: реалії і перспективи / С. В. Крисюк // Освіта і управління. – 1977. – Ч. I. – С. 85–92.
16. Круцевич Т. Ю. Методы исследования индивидуального здоровья детей и подростков в процессе физического воспитания / Т. Ю. Круцевич. – К., 1999. – 230 с.
17. Методи педагогических исследований : уч. пособ. для студ. пед. ин-тов / под ред. В. И. Журавлева. – М. : Просвещение, 1972. – 159 с.
18. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів “Фізична культура 5–9 класи” / за ред. Т. Ю. Круцевич [та ін.]; Літера ЛТД. – 2009.
19. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів “Фізична культура 10–11 класи” / за ред. Т. Ю. Круцевич [та ін.]; Літера ЛТД. – 2010.
20. Наказ МОН України від 21.07.03 р. № 486 “Про систему організації фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи в дошкільних, загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладах”.
21. Наливайко Г. Керівництво самоосвітньою діяльністю вчителів / Г. Наливайко // Освіта і управління. – 1999. – № 3. – С. 192.
22. Огнев’юк О. В. Принцип модульності в історії освіти / О. В. Огнев’юк, А. В. Фурман. – К., 1995. – Ч. I. – 85 с.
23. Олійник В. В. Післядипломна педагогічна освіта в Україні у контексті світового розвитку / В. В. Олійник // Післядипломна освіта в Україні. – 2002. – № 2. – С. 25–29.
24. Презлята Г. В. Самоосвіта в міжкурсовий період (учителю фізичної культури) / Г. В. Презлята. – Івано-Франківськ, 2000. – 90 с.
25. Руссол В. М. Врахування професійної культури і потреб учителів у післядипломній освіті / В. М. Руссол // Вісник Прикарпатського університету. Педагогіка. – 2000. – Вип. IV. – С. 29–36.
26. Скульський Р. П. Підготовка майбутніх учителів до педагогічної творчості / Р. П. Скульський. – К. : Вища школа, 1992. – 134 с.
27. Тимошенко О. В. Технологія впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу під час здійснення професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Реалізація здорового способу життя – сучасні підходи : монографія / О. В. Тимошенко ; за заг. ред. М. Лук’яненка, А. Матвєєва, А. Подольських, Ю. Шкрєбтія. – Дрогобич : КОЛО, 2007. – С. 537–543.
28. Тимошенко О. В. Деякі аспекти професійної підготовки вчителів фізичної культури в контексті приєднання до Болонського процесу / О. В. Тимошенко // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : зб. наук. пр. / редкол.: Т. І. Сущенко (відп. ред) [та ін.]. – К. : Запоріжжя, 2004. – Вип. 33. – С. 371–377.
29. Фурман А. В. Модульно-розвивальне навчання: передумови, новації, впровадження / А. В. Фурман, О. Є. Гуменюк // Освіта і управління. – 1997. – Т. I. – № 4. – С. 94–120.
30. Фурман А. В. Проблемно-модульні навчальні програми / А. В. Фурман // Освіта. – 1998. – 10 квітня. – С. 2–3.
31. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів / Б. М. Шиян. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2002. – Ч. 2. – 248 с.
32. Юцявичене П. Теория и практика модульного обучения / П. Юцявичене. – Каунас, 1989. – 272 с.

Рецензент: канд. пед. наук, доц. Презлята Г. В.